

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

ปัจจุบันปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม นับได้ว่าเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญทั้งในระดับชาติและระดับสากล ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้ต้องมีการกระตุ้นระบบการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งในบางครั้งมีการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากจะให้ผลิตภัณฑ์ตามความต้องการแล้วยังก่อให้เกิดผลพลอยได้ (By Products) ในรูปของของเสียอันตรายซึ่งต้องนำไปบำบัดและกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยวิธีการและเทคโนโลยีขั้นสูงต่อไป อาทิ กากตะกอนโลหะหนัก กากตะกอนน้ำมัน กรด ด่าง ตัวทำละลาย และผลิตภัณฑ์เสื่อมคุณภาพ เป็นต้น โดยในแต่ละปีมีกากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในปริมาณที่สูงถึง 1.5 ล้านตัน โดยมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องส่งกากของเสียอุตสาหกรรมไปกำจัดสูงถึง 8,000 บริษัททั่วประเทศ¹

อย่างไรก็ตาม มีการตรากฎหมายขึ้นหลายฉบับในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อควบคุมและจัดการกากของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยได้กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่มีของเสียอันตราย จะต้องดำเนินการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมของตน รวมถึงการเก็บรวบรวม การขนส่ง การบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายตามที่กฎหมายกำหนด การดำเนินการดังกล่าวแล้วแต่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมจะต้องเป็นผู้แบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายของตน ดังนั้นผู้ประกอบการที่ไม่ต้องการที่จะเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับโรงงานอุตสาหกรรมของตน จึงพยายามหลีกเลี่ยง ไม่ทำการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายเหล่านั้นตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ด้วยการลักลอบนำของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นไปทิ้งในบริเวณที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือนำไปทิ้งปะปนกับขยะชุมชน ทำให้ของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวได้แพร่กระจายไปสู่พื้นดิน แหล่งน้ำ รวมถึงอากาศ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม

¹“คุมบริษัทอันตรายลักลอบทิ้งขยะพิษ,” สืบค้นเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2552, จากฐานข้อมูล ข่าวสด http://www.news.buddyjob.com/economic/show_news-3455-5.html

ระบบนิเวศและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและสังคมในวงกว้าง ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาดูแลผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างจริงจัง และปัญหาที่สำคัญคือการที่ไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีตามกฎหมายได้ โดยจากรายงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายงานว่ามาตรการจัดการกับกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายอย่างต่อเนื่อง โดยในรอบ 9 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2543 จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 มีการลักลอบทิ้งกากของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้นจำนวน 73 ครั้ง แต่มีเพียง 8 เรื่องที่มีการแจ้งความดำเนินคดี และมีเพียง 3 เรื่องเท่านั้นที่มีหลักฐานเพียงพอจนสามารถดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำผิดได้² ดังนั้น เมื่อไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ จึงอาจทำให้ผู้ประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและนำของเสียอันตรายไปลักลอบทิ้งมากขึ้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงต้องอาศัยทั้งมาตรการในการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับความรับผิดชอบ ซึ่งปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายขึ้นหลายฉบับ เพื่อควบคุมป้องกันสภาพแวดล้อมไม่ให้เกิดการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย อาทิ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ตามจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นยังพบว่าการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอยู่ตลอดมา โดยมีการลักลอบนำของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทิ้งตามสถานที่ต่างๆ นั้นย่อมแสดงว่ามาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการป้องปรามยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิด ดังนั้น นอกจากการใช้มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในปัจจุบันอย่างเข้มงวดและจริงจังแล้ว การใช้มาตรการทางอาญาซึ่งมีบทบัญญัติความรับผิดและโทษ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ อันจะสามารถป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ยังมีความเชื่อกันว่าการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายจะมีประสิทธิภาพได้ต่อเมื่อมีการบังคับบุคคลให้เชื่อฟังโดยการใช้

²“มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งและบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย,” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2553, จากฐานข้อมูล ข่าวออนไลน์ อาร์วายที โนว์.

มาตรการทางอาญาที่เข้มงวด เพื่อให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ฝ่าฝืนเกิดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำ ความผิดหรือรู้สึกเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดอีกต่อไป อันจะเป็นผลให้สามารถลดการฝ่าฝืน กฎหมายและเท่าเทียมเป็นการลดปัญหาการก่อให้เกิดมลพิษได้อีกทางหนึ่ง³ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี การควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model)⁴ ด้วยการใช้มาตรการทางอาญา และการบังคับ ใช้กฎหมายอย่างเต็มรูปแบบในการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ซึ่งน่าจะเป็น มาตรการหนึ่งที่สำคัญที่จะสามารถยับยั้งการกระทำความผิดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงมาตรการความรับผิดชอบทางอาญาและการดำเนินคดีกับ ผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ว่ามีข้อดีอย่างไรและมีจุดบกพร่องที่ควร จะได้รับการพัฒนาอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายของไทยให้มี ประสิทธิภาพ อันจะเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์และปกป้องสภาพสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงมาตรการความรับผิดชอบทางอาญาและการดำเนินคดีกับผู้ลักลอบทิ้ง ของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้ง ของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีสมมติฐานเบื้องต้นว่า มาตรการความรับผิดชอบทางอาญาและ การดำเนินคดีกับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพ เพียงพอ สมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขทั้งในเรื่องของการกำหนดมาตรการความรับผิด การ

³ณรงค์ ใจหาญ, “ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ,” วารสาร นิติศาสตร์, ฉบับที่ 4, ปีที่ 31, น.753-754 (ธันวาคม 2544).

⁴คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 17.

เพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาถึง มาตรการความรับผิดชอบทางอาญาและการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้ของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว มุ่งหมายถึงเฉพาะของเสียเคมีวัตถุ (Chemical Waste) โดยไม่รวมถึง น้ำเสีย อากาศเสีย ของเสียติดเชื้อ และของเสียประเภทกัมมันตรังสี และจะศึกษาเฉพาะกรณีการลักลอบนำของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมไปทิ้งบนพื้นดินเท่านั้น

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้เอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) เช่น พระราชบัญญัติ ด้วบทกฎหมายภายใน ประกาศกระทรวง กฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับ รายงานการสัมมนาทางวิชาการ และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Document) เช่น บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการต่างๆ ที่มีผู้รวบรวมไว้ในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงมาตรการความรับผิดชอบทางอาญาและการดำเนินคดีกับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และประสิทธิภาพในการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ทำให้ทราบแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม อันจะเป็นหนึ่งในมาตรการทางกฎหมายที่จะสามารถควบคุม ป้องกัน และยับยั้งการฝ่าฝืนกฎหมายให้ลดน้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ